СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 219. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 21-го вересня 1937. VOL. XLV. No. 219. Jersey City, N. J., Tuesday, September 21, 1937 THREE CENTS

ПРОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ „КОАЛІЦІЇ" ПРОТИ „РУЗВЕЛТОВОЇ ПАРТІЇ"

БЕЙ СИТІ (Мішиґен). — Сенатор Г. Вендерберґ виступив тут на всестейтовій конференції Републиканської Партії з закликом до організації „коаліції", себто союзу, громадян, без огляду на партійні ріжниці, для боротьби проти таксамо міжпартійної коаліції прихильників Рузвелта, котру він називав Рузвелтовою Партією.

На його думку, члени Демократичної й Републиканської Партії, що не годяться з політикою Рузвелта, повинні забути свої ріжниці й обєднатися для боротьби з нею. Він виступав притому проти політичних крайностей.

РУЗВЕЛТ ЗАДОВОЛЕНИЙ З ВІДГУКІВ НА СВОЮ ПРОМОВУ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт вернувся сюди з Гайд Парку, Ню Йорк, де він відбував короткі вакації, та став збиратися в дорогу на кампанію на західньому побережжі. Він застав тут велику масу телеграм і листів у справі своєї програмової промови, що її виголосив під памятником Вашингтона з нагоди 150-ліття американської конституції. Президент радується, бо тон цих телеграм і листів одобрює його промову.

ЧИ МОЖУТЬ ПРОМИСЛИ НАНЯТИ ВСІХ БЕЗРОБІТНИХ?

ВАШИНГТОН. — Джордж Дейвис, президент Торговельної Палати Злучених Держав, каже в своїй публичній заяві, що промисли не можуть наняти наново всіх робітників, що нині не працюють, просто тому, що багато з них не надаються до найму. На його думку, промисли можуть наняти найбільше три міліони безробітних. Інші мусять знайти собі інші джерела удержання.

КОНВЕНЦІЯ „АМЕРИКАНСЬКОГО ЛЕҐІОНУ".

НЮ ЙОРК. — Сюди зїжджається конвенція ветеранської організації, Американський Леґіон. Обчисляють, що на неї прибуде коло 40,000 леґіоністів.

Делегати і їх родини були тут у великім числі вже в суботу. В неділю вони забавлялися по місті, обертаючи місто догори дном. Їх парадні й демонстраційні авта не зважали на ніякі правила про їзду вулицями міста. Не зважаючи на кампанію міського уряду проти галасу, ветерани роблять багацько галасу, навіть часто стріляють з револьверів. Багато з них люблять кластися на дорогу перед їдучими автами, а цікаві здіймають з них фотографії.

У своїм річнім звіті головний предсідник („командант") Леґіону, Гарі Колмері, закликає леґіоністів боронити американські інституції перед виворотними тенденціями і впливами внутрішніми і зверхніми.

ПРЕДСТАВНИК УРЯДУ ПІДКРЕСЛЮЄ МИРОВУ ПРОГРАМУ УРЯДУ.

НЮ ЙОРК. — У своїй радіовій промові підчас інтернаціональної радіової програми, улаштованої Краєвою Мировою Конференцією, секретар стейту Гол сказав, що мирова політика, якої держиться американський уряд, з одного боку вистерігається ізоляції від інших держав, а з другого боку — аґресії інших держав. У замітній частині він підкреслив потребу захорони урядом тих громадян краю, що перебувають поза його границями.

ВПАЛИ ТРУПИ ПІДЧАС ВИЛОМУ З ТЮРМИ.

ФОЛСОМ (Каліфорнія). — Між громадкою вязнів місцевої вязниці, що пробували виломитися силою з вязниці, прийшло до справжнього бою. Вбито на місці одного сторожа й двох вязнів, а кількох інших тяжко покалічено. Втеча не вдалася через машинові кріси на сторожній башті.

ЧЕРЕЗ ПОЛЮВАННЯ ВБИВ БАТЬКА.

САН ФРАНСИСКО (Каліфорнія). — Френк Герна, 12-літній син бувшого асистента ґенерального прокуратора цього стейту, полюючи в горах на серни, не хотячи вистрілив до свого батька й убив його на місці.

ЗВЯЗУЮТЬ НЕДУГИ З УБОЖЕСТВОМ.

ВАШИНГТОН.—Крайова Ліґа Жінок-Виборців видала брошуру, в котрій доказує, що такі недуги, як сухоти й запалення легенів, ширяться головно через убожество. Найкращим засобом боротьби проти їх поширення є усунути вбогі закамарки великих міст, де ті недуги найбільше ширяться.

ЧЕРЕЗ ЮНІЮ ЗАКРИВАЄ БІЗНЕС.

ВАТЕРТАВН (Месечусетс). — Власник фабрики тісточок, котра повстала підчас депресії, розвязав фабрику, коли півтори сотки робітників фабрики вийшли на страйк, зажадавши 33-процентової підвищки заплати. Власник каже, що робітники вийшли на страйк за намовою чужих людей.

НЕ МИНУЛО И СУДДІ.

Едгар Лоер, суддя Найвищого Суду, заплатив митному бюру $10,400 за те, що по виході з корабля в Ню Йорку його жінка не зголосила митним урядникам усіх річей, що їх закупила в Европі. Вона повинна була зложити оплату в сумі $5,200; а що не зголосила річей, то тепер її чоловік заплатив подвійну суму.

ПРИВАТНІ ШКОЛИ ЗАГРОЖЕНІ.

З початком нового шкільного року буде відкритих, як повідомляє польська преса, багато нових вселюдних шкіл, у яких знайдуть посади нові вчительські сили числом до трьох тисяч осіб. Крім того міністерство освіти поручило дирекціям усіх приватних шкіл, вселюдних і середніх, перевести ремонт шкільних саль. Санітарний стан приватного шкільництва буде перевірений. Зайдуть теж деякі зміни в програмі навчання у вселюдних і середніх школах, що мають на меті підвищити практичну освіту. Мають теж побільшити число годин науки рисунків.

В ДЕНЬ ПРАЦЮВАВ У БЮРІ, В НОЧІ ХОДИВ КРАСТИ.

У дороговому відділі варшавської залізничої дирекції були крадіжі і годі було викрити, хто їх допускається. Аж припадково здемаскували перед кількома днями злодія. Показалося, що крадіжів допускався один із службовиків, Збіґнєв Дробніцкий, якого вважали порядною людиною. В мешканні Дробніцкого знайшли склад крадених річей, а навіть писальну машину. Після його арештування виявилося, що він був нотований у поліції як фаховий злодій. В день він працював у бюрі, а в ночі ходив на злодійські виправи.

ОТО ПРАЦІВНИКИ!

З Ріо де Жанейро (Бразилія) повідомляють, що у федеральнім дистрикті (Ріо й околиці) вищено 1,250 злодіїв, бо нема вже де їх тримати й нема кому пильнувати! Коли злодії виходили на волю, то голосно сміялися і тішилися, що влада не має сили тримати їх під замком.

„ДОВШЕ ЖИТИ НЕ МОЖУ!"

У Лодзі застрілився револьвером Герман Геперт, директор акційної спілки популярної фабрики капелюхів „Кароль Геперт". Самогубець залишив карточку зі словами: „Довше жити не можу!" А жив він лєдви 48 літ.

ГАНЕБНИЙ УЧИНОК СЕРЖАНТА.

Вулицями Перемишля йшов при співучасти кількох священиків і численного українського та польського громадянства похорон Евгена Вуйчика, учня III. кл. української ґімназії. Коли похоронний похід станув коло Василіянських церкви на Засянні, а священики відправляли парастас, якийсь ст. сержант місцевого полку, оперишсь об паркан напроти церкви, ревів неначе дикий віл. Цим учинком ст. сержант очевидно спрофанував похоронний обряд.

ВИХОВУВАТИМУТЬ ДАЛЬШЕ ЯНИЧАРІВ!

Проф. д-р Адріян Копистянський, управитель бурси Нар. Дому і член Тимчасового Виділу Н. Д. у Львові, оголошує в „Русскім Голосі" (ч. 30), що про ліквідацію бурси Нар. Дому нема мови. Згідно з рішенням адміністратора Н. Д., інж. Р. Вельпля, бурса буде вести свою діяльність і в шк. році 1937/38. Вона буде займати два поверхи від подвіря: на І. пов. буде кухня, їдальня і кімната для хорих, на II. пов. будуть три великі кімнати (спальні і саля до науки). До розпорядження бурсаків буде теж відданий город і подвіря. Тепер переводять у згаданих поміщеннях основний ремонт. З оголошення в тому самому числі „Р. Г." виходить, що бурса „Н. Д." прийме на цей шкільний рік 25—30 питомців.

Отже виховуватимуть, як і досі, яничарів!

КОЛИ ЛЮБОВ ЗАВЕРНЕ ГОЛОВУ.

В Кобаках, косівського повіту, розіграласе незвичайна траґедія. Інжинір Бернацький, сорок кілька-літний чоловік, відібрав собі життя, пробившись ножем. Ранком знайшли його тіло в калюжі крови. Перебуваючи в селі на літниці, він залюбився в молодій панні із Кут, однаке вона, зоглядну на його вік, не хотіла його знати. Інж. Б. хотів там навіть осісти і хотів купити дім у Кутах. Пригноблений своєю любовною невдачею, наложив на себе руку. Перед самогубством висповідався.

БДЖОЛИ ВБИЛИ НА СМЕРТЬ ХЛОПЧИНУ.

У місцевості Лендер, Вайомінґ, недавно бджоли вбили на смерть 6-літнього Клифорда Фабричюса, а його 10-літнього брата тільки страшенно пожалили. Цілий рій сів чомусь на голову 6-літнього хлопчина. Його забрано до шпиталю. Лиця його були ніби порослі бородою. Витягнено з обличча до 2 тисячі жал. Обголено голову йому і звідти витягнено ще до 5 тисяч жал. Хлопчина помер. Обидва хлопці їхали на коні за худобою, коли на них напали бджоли.

СТРАХІТТЯ!

У бразилійськім стейті Сеара сталося небувале душогубство. 75-літній Мануел Віейра да Сілва вбив нарочечу свого сина з єдиним наміром бути арештованим і мати забезпечений кусок хліба до смерти. Коли його увязнили, він сказав: „Богу дякувати: не буду більше голодувати!"

ВИПОМИНАЮТЬ СОБІ ВІЙНУ.

Німецька преса висловлює невдоволення з причини фільмової переробки відомої повісти Ремарка „Поворотна дорога", фільмованої фірмою „Універсаль". У звязку з тим „Анґріф" атакує гостро Америку, стверджуючи, що Америка виповіла Німеччині війну в інтересі своїх сталевих, вуґлевих і нафтових маґнатів. 68,000 американських вояків полягли на західньому фронті в інтересі „королів консерв".

ЛАТИНІЗАЦІЯ ВОЛИНИ.

В селі Лаврові, пов. Луцьк, має повстати окрема римо-католицька парохія з окремим осідком для старого римо-католицького духовника. Село Лаврів — одно з найбільших сіл на Волині з перевагою українського населення. Римо-католицьку парохію складатимуть: двір і двірська служба, постерунок школа та ще кільканадцять осіб з місцевих кольоністів.

СВІТОВІ ЗАПАСИ НАФТИ.

Найбільші запаси нафти є в Советах, що мають поверх 2,500 міліонів тон або 54.8 прц. загальних резерв нафти на світі. На другому місці знаходяться Злучені Держави Америки, що мають 1,765 міліонів тон або 25 прц. усіх резерв. Отже советська Росія і Злучені Держави розпоряджають 79.8 прц. усіх світових резерв нафти. Іншим державам лишається вже небагато. Скількість нафти в Іраку нараховують на 395 міліонів тон. Іран має 299 міл. тон, Венузуеля 245 міл. тон і т. д.

ПЕРЕДІСТОРИЧНЕ ЦВИНТАРИЩЕ.

В Молотові, пов. Бібрка, робітники, копаючи землю, знайшли під верствою глини і лесу якісь гроби з кістяками, що розсипалися в порох. По способі ховання небіжчиків стверджено, що це передісторичні гроби. Велика скількість черепів свідчить про поганське цвинтарище.

ЖЕРТВИ ГРОМУ.

Підчас бурі, що перейшла над бучацьким повітом, ударив грім у Бобулинцях у полукіпок, під який схоронився господар Тома Дубайда з жінкою Марією, і вбив їх на місці. Злива спричинила велику шкоду на полях, де лежить на покосах ячмінь.

ПОДВІЙНЕ ДУШОГУБСТВО.

У Верині коло Миколаєва над Дністром якийсь чоловік увійшов вечором до мешкання гаєвого Івана Гаврилишина і вистрілами з револьвера положив трупом його та його жінку Катерину. Крім того ранив тяжко повітового дорожника Гринька Кураша, що знаходився в домі Гаврилишина. Раненого відставлено до шпиталю. Поліція викрила, що душогубом був Ілько Музика з Верині, якого й арештували.

НАПАД МЕДВЕДІВ НА СЕЛО.

В румунській місцевости Ребрішора було кілька нападів медведів. Звірі, що вийшли із сусідніх лісів, роздерли шість коней, пять кров і кілька волів. Населення зажадало від влади, щоб зробила облаву на медведів, що сталися справжньою язвою.

НОВА ПОЛЬСЬКА СТАНИЦЯ.

У Велесниці Лісній, пов. Надвірна, зорганізовано читальню „Товариства школи людової". Головою встановлено господаря Петра Зьолу. Читальню накинули латинникам згори і щойно тепер вербують для неї членів.

СОВЄТИ ЗАСТРІЛИЛИ 26 ОСІБ

МОСКВА. — Советські часописи доносять, що в східнім Сибірі советська влада застрілила 26 осіб, яких суд признав винуватими в „саботажах, троцькізмі й націоналістичних ухилах". 20 чергових осіб очікують кари. Советські часописи також стверджують, що багато осіб арештовано в азовському й чорноморському районі, а також на Кавказі, в Грузії і Кіргізії. Арештованим закидають „націоналістично-буржуазні ухили". Декого з арештованих вже розстрілено. Інші очікують кари.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО ВИБОРЧОЇ МАСКАРАДИ.

МОСКВА. — Хоч „тайні вибори", які передбачає советська „конституція" ще не назначені, і говорять знавці, що вони не відбудуться скорше як десь у грудні, советська влада вже тепер розпочала виборчу кампанію. Ця виборча кампанія зачинається тим, що в всіх містах, містечках і селах потворилися советські клюби, що „вчать" советських громадян, як вони мають голосувати. Такі клюби існують теж по фабриках і колхозах. В одній лиш фабриці в Москві, що виробляє машинові ложища й має 25,000 робітників, советська влада вже створила аж 600 таких клюбів. Їх завданням є держати вибори цупко у своїх руках й не допустити до того, щоб на урядників попадали небажані люди.

БЮРОКРАТИЗМ ПРИДАВЛЮЄ СОВЄТСЬКИХ РОБІТНИКІВ.

ПАРИЖ. — В останньому дописі про Совєти Волтер Дені між іншим говорить: „Тому, що ціла советська економіка є ведена верхами немов якась одна велика фабрика, як і тому, що в ній панує того роду система, що в ній найменша помилка може сятягнути тавро „троцькістичного саботажу", в Совєтах є місце для величезної бюрократії, яка складається з урядовців, що наглядають за паперами, накопиченими верховною владою, щоб заховатися від відповідальности, а також з функціонарів комуністичної партії і робітничо-юнійного персоналу. Цілий цей тягар советський робітник мусить двигати на своїх плечах". Обговорюючи будучність советського режиму, Дені говорить: „Та більше ніж усі ці клопоти лежить Совєтам на серці факт, що нетолеранція, ненависть і терор є нерозлучними частинами цеї доктрини. Чи може вирости якась вартісна культура з цього насіння?" — питається він.

АНГЛІЯ ХОЧЕ СПІВПРАЦЮВАТИ З АМЕРИКОЮ.

ЖЕНЕВА. — Англійський міністер закордонних справ, Антоні Іден, виголосив на радіо промову, яку передано не лиш по цілій Европі, але й по цілих Злучених Державах. У тій промові Іден заявив, що Англія й Америка повинні заключити торговельний договір, на основі якого обмін товарами був би необмежений митними перешкодами; такий договір приніс би велику користь не лиш для економіки обох країв, але й для світового політичного успокоєння.

БОРОТЬБА НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ.

ШАНГАЙ. — Японські літаки бомбардували китайське місто Нанкінґ. А китайські літаки бомбардували Шанґай, як теж пробували затопити бомбами японські кораблі. У повітрі між літаками одної і другої сторони вивязалася боротьба. Японський штаб твердить, що японці знищили 32 китайські літаки, а китайський штаб говорить, що китайці знищили японських літаків 8, а втратили своїх лиш 3. Китайський штаб також запевняє, що японці не окружили 50,000 їх армії і не осягнули переваги, а японці запевняють, що вони розбили в прах 40,000 китайську армію, якої решток в неладі уступають.

ЗЛАГІДНЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ В ЕВРОПІ.

ЛОНДОН. — Внаслідок міжнародніх дипломатичних переговорів у Лондоні відчувається полекша щодо напруження на Середземному морі. Англія, а за нею Франція, тепер склонні включити Італію до патрулювання Середземного моря перед піратськими субмаринами й літаками, даючи Італії рівні права зо своїми фльотами. В Лондоні заявляють, що Англія все бажала приєднати Італію до співпраці на Середземному морі, тільки з боку Італії не було дотепер у цьому напрямі щирого бажання. Тепер Англія переконана, що Італія дійсно хоче співпрацювати з нею, тому вона піде їй назустріч.

ПОТРОЄННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ПОВІТРЯНОЇ СИЛИ.

ЛОНДОН. — Англія, яка у воєнних справах мало говорить, а навіть назверх є зовсім пацифістична, впродовж останніх двох літ потроїла свою бойову повітряну фльоту. Вона має тепер біля 2,000 боєвих літаків і що місяця до цього числа прибавляє сто літаків.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПРЕЗИДЕНТ ПРО КОНСТИТУЦІЮ

З приводу 150-тої річниці американської конституції виголосив президент Рузвелт на радіо промову, котра має стільки вартісних уваги думок і спостережень, що, як це сталося в багатьох ґазетах, вона заслугує на повне передання тексту. Одначе чужинецька преса може вдоволитися лише підкресленням важніших точок цеї замітної політичної енунціяції.

Промова Рузвелта була передівсім визовом для всіх тих, що вважають американську конституцію святістю, яку треба почитати, але практично не пристосовувати. Президент каже, що вартість американської конституції лише тоді велика, як народ заставить її функціонувати, себто сповняти свої завдання.

Президент кинув далі визов тим, що критикують американську конституцію за її демократичність та пропаґують комунізм або військову диктатуру. Він каже, що й комунізм і військова диктатура повстають тоді, як демократія перестає функціонувати. Під функціями американської демократичної конституції президент розуміє забезпечення народові економічного добробуту, з одного боку, та свободи — з другого боку. Забезпечення економічного добробуту й свободи в нинішніх часах мусить виглядати інакше, як воно виглядало тоді, як повставала американська конституція. В 1937-мім році Америка веде інакше й внутрішню господарку, інакша вона нині, звязана щодо свого добробуту з цілим світом, багато більше, ніж це було в 1787-мім році.

Президент не закривав факту, але розкрив його відважно, що в краю є тепер люди, які не хочуть ніяких суспільних перемін, ніякого забезпечення добробуту для всього народу. Ці люди хотілиб забезпечити лише свої інтереси, а за маси не дбають. Ці люди бояться демократичного правління більшости й домагаються, щоб уряд виступив проти реформ, заслонюючися святістю конституції. Інші знову люди, знетерпеливлені довгою боротьбою, якої вимагає всяка реформа, і теж не довіряючи народові, хотілиб відкинути зовсім конституцію й завести диктатуру пролетаріяту.

Президент Рузвелт показує, що конституція все була практичним документом, який не гальмував, але уможливляв суспільні реформи. Вона не повинна бути перешкодою для реформ, але пособленням для них; здержання реформ мусить довести до революції й повного відкинення конституції. Функції уряду мають бути достроєні до потреб громадянства, а не здержувати його поступ. Президент вичисляє довгу низку випадків у минувшині, в яких громадянство достроювало свій політичний устрій до своїх потреб, і таксамо воно мусить зробити тепер.

У минувшині через незрозуміння функції конституції великі реформи роблено поволі, по витраті багато часу. Нині народ повинен зрозуміти добре функції конституції й приспішити функціонування конституції. Опізнення поступу цих реформ є великою суспільною шкодою, бо викликає зневіру до американської контитуції. Президент вірить, що Америка не має основ до зневіри: вона все забезпечувала людям добробут і свободу, і він вірить, що вона потрапить зробити це й тепер.

ДИВНІ ДІЛА ГОСПОДНІ!

(Допис із Рідного Краю).

Польське „Стронніцтво людове'' — це велика партія, котра видала з себе неодного сильного, спосібного політика, як ось перші її основники: Е. Стапінський, Яків Бойко, а особливо Вінкентій Вітос, що був також польським прем'єром міністрів, і то також у травні 1926-го року, підчас перевороту, зробленого Й. Пілсудським.

Цей, як він звик себе називати „хлоп", самоук, що все із засади, навіть при найбільших парадах і диплдьоматичних приняттях, ходив без краватки, пішов зо своєю партією по тім перевороті до опозиції і зорґанізував разом з польськими соціялістами лівицю, котра на зїзді в Кракові постановила навіть орґанізувати відділи, що їх можнаб таки і до бою вжити проти уряду, зложеного переважно з давніх „пулковніків'' Пілсудського. Та за те позамикано цілу низку лівих політиків до тюрми в Бересті, декого таки й побито, зроблено їм карний процес та позасуджувано. Майже всі вони вивтікали за границю, де Вітос і досі пробуває.

Але він і звідки своєю партією кермує, зокрема при помочі свого часопису „Пяст''. Зрештою і в краю лишились дуже спосібні провідники цеї партії, як напр. бувший маршал сойму Ратай.

Виборча реформа зперед двох літ усунула ту партію цілком зо сойму, що очевидно дуже обурило польське селянство, бо накинені згори посли не могли чейже вважатися за його представників.

Опозиційний напрям у „людовій" партії щораз більше кріпшав, а недавно ухвалила та партія, що має бути переведений **„селянський страйк,** а то 10 днів. Людовці звязали той страйк із 17 роковинами „перемоги над Вислою" (над большевиками) і ту власне обставину такі патріотичні часописи як „Ґазета польска" називають „блюзнерством" (богохульством).

Той самий часопис потішається, що лише незначна частина польських селян брала участь у страйку, але загранична преса подала, що страйкували 60% тих селян. (Селян у Польщі є 75% усієї людности). Таж сама преса доносить, що в боротьбі з поліцією **упало** 71 селян і що декотрі села треба було здобувати при допомозі підпальних ґранат і панцирних авт.

Урядовий комунікат, підписаний премієром Складковським, говорить, що вбитих було 41 людей і 34 ранених. Але додає, що числа ранених годі усталити, тому, що багато ранених ховаються по лісах та у відлюдних селянських хатах.

Про самий перебіг цього сдрайку мало що можна довідатись, бо ґазетам заказано про це писати.

Згаданий комунікат каже:

„Страйк мав довести до здезорґанізування господарського життя в державі через здержання довозу живности до міст.

„Цей страйк хотіли виконати при допомозі терору, то є при допомозі спеціяльно зорґанізованих і **узброєних** боївок (відділів).

„Страйк мав обіймити цілу державу, одначе не вдався завдяки громадянському почуттю селянських мас.

„Страйк виконано в центральних повітах Галичини (в ориґіналі стоїть: Молопольщі) при копомозі розаґітованої частинами членів „людової" партії, що рекрутуються переважно з малоземельної, або цілком із землею не звязаної людности, причім тероризовано тих селян, що не хотіли мати нічого спільного зо страйковою акцією.

„Супроти невдачі цілковитого здержання довозу харчів до міст банди, ведені членами „людового сторонництва", старалися викликати заворушення та допустилися цілої низки насильств і звичайних кримінальних провин. Вони забарикадовували дороги, підпаляли будівлі, стинали овочеві дерева та вбивали товар і коні, що належали до осіб, неприхильних страйкові, нарешті переривали телеґрафічні получення та бралися розбирати мости.

„Дійшло нарешті до того, що узброєні банди почали атакувати відділи поліції, віряючи притім фальшивим словам своїх провідників, що можуть поступати собі безкарно, бо поліції приказано не робити вжитку з пальної зброї.

„Побаламучені учасники нападів, доперва утікаючи по першій поліційній сальві переконувалися, що поліція має не лише право, але й обовязок уживати зброї в обороні ладу і публичного супокою.

„У списі упалих жертв нема цілковито тих провідників і проводирів (так дослівно розріжнює урядовий комунікат. — Авт.), які говорили учасникам, що нічого їм не буде. Одначе пізніше вони цілком не журилися раненими, але гляділи; де би то добре сховатись. Пролита хлопська кров затяжить на тих, що в імя власних політичних інтересів пхнули підступно невідповідальні одиниці до актів насильства і терору, цілком не звертаючи уваги на жертви, які це за собою потягне.

„Те, ображаюче почування поляків надужиття роковин перемоги польської зброї в цілі проголошення рільничого страйку та доведення невідповідальні хлопські групи до актів насильства і терору, не може проминути без наслідків і потягне за собою невідкличні наслідки, передівсім дотично провідників''.

Урядовий комунікат кінчиться ствердженням, що все те не вплине на дальше поступовання уряду, що старається про ступневе поправлення матеріяльного положення хлопських мас та про закріплення ладу і порядку в державі.

Страйк обіймав головно осередні повіти Галичини, в котрих вітосівці віддавна вже мали вплив. Були це повіти: Ряшів, Березів, Ярослав, Перемишль і Яворів, але і в дальших, на схід висунених повітах, прийшло декуди до заворушень, а саме там, де є більші мазурські кольонії.

Для прикладу подамо тут рогатинський повіт.

На всіх дорогах перед містом Рогатином поставали кольоністи-мазури, чоловіки і жінки, та затримували і завертали усіх селян, котрі несли і везли до міста щонебудь на продаж.

Страйк розпочався внаслідок ухвалених відповідних резолюцій на вічу „людовців" у Букачівцях.

„Тло страйку було не тільки господарське, але й політичне, бо на вічу домагались і викрикували: **„Ми хцеми земі і поврота Вітоса"**. А коли представник староства з Рогатина запитався, коли це має наступити, то людовці відповіли: **„Юж ютро, поютше!"**.

(Кінець буде).

НОВІ КОМАНДУВАЧІ — ЯНИЧАРИ

На місце розстріленого Й. Е. Якора іменувала, як ми це вже доносили, Москва командувачем київської військової округи домандарма 2-гої ранги **Івана Федоровича Федька.** Він походить з села Хмелева, роменської округи, і від 1917 року служить московсько-большевицьким окупантам зразу на Кримі й на Херсонщині, а потім на Кубанщині, де кріваво здушує повстання українських селян. Зпочатком 1919. виправляє Москва Федька на Крим, щоб там відновити московське панування. В серпні 1919. року веде Федько червоні банди на Миколаїв, взідти на Хвастів і Київ. Під Уманем стрічає цього вислужника Москви залізний загін УГА. Від того часу Федько стало перебуває в Україні та кріваво здавлює українські повстання. Щойно у звязку з подавлюванням кроншдатського повстанням в березні 1921. р. його забирають з України. В 1932. появляється він як конмандувач кавказької армії на Закавказзі, щоб у 1933. р. одержати призначення до далекосхідньої армії на становищє заступника Бліхера. Тут він до травня 1937. командував т. зв. надморською округою. Цього вірного преторіянина-малороса іменував Сталін тепер командувачем КВО.

Федькові до помочі іменовано політимним комісарем КВО та рівночасно членом військової ради корпусного комісаря **Єфима Афанасійовича Щаденка,** теж малороса з Каменська на Донеччині. Це ще старший москвослужака, бо вже від 1904. року служить большевикам і від того часу підготовляє Донбас до „благ пролетарської революції". Донеччина стала теж місцем його „акцій" і після вибуху революції 1917. року. Тут орґанізує Щаденко всякі ревкоми та тероризує українське населення. Пробувши якийсь час на становищі комісаря на фронті під Царицином, звідки датується його собаче привязання до Сталіна, переходить у лютому 1919. року на становище члена реввійськради червоних банд, що оперували проти Української Армії. Враз із Щорсом і Квятеком тероризує він Україну, кріваво здавлюючи всякі національні признаки українського життя. Знаний він з кріваво-жорстокого розгрому українських військ коло стації Рибіща. Від вересня 1919. до серпня 1920. року є на посаді армійського комісаря при Будьонім і далі кріваво розправляється з українським рухом. Своє катівське діло продовжує він аж до 1922. року, будучи армійським комісарем при 2 кінній армії, що оперувала на півдні України проти Вранґля, а потім військовим диктатором Донеччини, де дався добре в знаки українському робітництву. Дальші роки він перебував поза українськими землями, щоб у листопаді 1936. року знову прийти в Україну в характері начальника політичного управління харківської військової округи. Від 11. травня ц. р. він проводить, як член військової ради, масову чистку серед командного складу червоної армії у звязку з ліквідацією „якорівщини і постишевщини" та першзавсе з виповідженням „безпощадної, нищівної боротьби з усіми проявами українського націоналізму" на останньому зїзді КПБУ.

Та в боротьбі з українським націоналізмом обидва малороси-яничари, і Федько і Щаденко, випробувані Москвою кати українського народу, піткнуться напевно, як і їх попередники. — („Голос").

— Подумайте, — оповідає Кушлинський товаришам у каварні — я нині їхав босом, а пса лишив, щоби біг за мною. Нараз випала мені люлька на вулицю. Колиж ми зупинилися на першій стації, добіг задиханий мій пес і, подумайте, що йому звисало з морди?

— Та самособою, що ваша люлька! — відповіли нараз усі товариші.

— Ні, ви не вгадали! Йому звисав язик!

—o—

Славний шведський письменник Авґуст Стріндберґ сидів із приятелем у гостинниці при вині. Коли випили вже багато фляшок, Стріндберґ вийняв портфель і довго заглядав до нього.

— Щож ти так студієш? — спитався його приятель.

— Хочу ствердити, чи ще маю спрагу,—відповів Стріндберґ.

В. Будзиновський.

ОДИНОКІ АВСТРІЙЦІ

(З моїх споминів).

(1)

В липні 1914-го року виїхав я з родиною на літо в гірські праліси галицької митрополії в Перегінську. Від самої оселі аж до кінця перегінської території при південній межі Галичини (тоді угорської) воздушна лінія має 40 кільометрів. На 44-тім кільометрі від залізничого шляху Стрий—Станиславів, на 21-шім від оселі Перегінсько, стояла в куті між рікою Лімницею і потоком Камінець, себто „на Камінци'', літна хата крилошанина львівської капітули, о. І. Чапельського. Я був гостем в його хаті. Можна ли безлюдні, бо крім лісової ли безлюдн і, бо крім лісової служби, котра там постійно мешкає, ніяких мешканців не було. В 1914-тім році крім родини і гостей о. Чапельського в Підлютім, до котрого рахується Камінець, не було інших літників. До вибуху війни доїздили тільки робітники, що рубали ліс і персонал фірми Ґлесінґер, що вирубувала і вивозила дерево.

Коли ми до того Підлютого їхали вузькоторовою залізничкою, якою вільно було тільки вивозити дерево і тих людей, що робили в лісі, о. Чапельський показує мені стовпи з таблицею, на якій стояло по польськи „Бачносць на поцьонг" і каже:

„Ті таблиці все сердять мене! Чи це не скандал? Цею залізничкою фірма вивозить дерево з ліса українців. Шлях іде через українські села і через ліси української митрополії. Фірма, що рубає ліс і цілий її персонал, не поляки, а угорські і чеські жиди, що по польськи й не вміють говорити. Всі робітники в тих лісах, українці. Крім одної польської родини, хатнього сторожа на Остодорі і чотирьох поляків побережників української митрополії, на цілім просторі від Перегінська аж по угорську границю не мешкає ні один поляк. В Перегінськку мешкають лище українці і жиди. Ті жиди говорять по українськи ліпше як по польськи. Скажіть мені, для кого ті польські пересторони скрізь там, де поперек шляху іде яка стежечка або доріжка? Чи може для худоби, для диків, оленів і медведів? Ні, ... На моє питання, чому управа митрополичих дібр не зажадає, щоби бодай на її терені перестороги були й по українськи, о. Чапельський махнув згірдливо рукою і відповів:

„Нема з ким говорити! Між митрополичими побережниками є два поляки і два німці. Всі чотири по українськи ліпше балакають, як по польськи. Директор українських дібр Ганущак, сам українець до підчиненої йому служби українського господаря говорить виключно по польськи. В українській митрополії така звичка, що господар примінюється до мови слуги, не слуга до мови господаря!

Чотири роки пізніше їду я знов до Підлютого. Сиджу на краю льори залізнички, спустивши ноги. Коло мене сидить управитель залізнички, жид Штайн. Балакаємо по німецьки. Побачивши таблицю з польською пересторогою, питаю його:

„Чи це не шенгайтсфелєр"?

Це німецьке слово каже, що на якійсь гарній річи є щось дрібне, що псує красу річи. Коли Штайн спитався мене, що я цим словом хочу сказати, я спитав його, для кого польська мова перестороги на терені, де люди не говорять по польськи, де звірята цілком не говорять? Штайн сердито вдарив рукою по коліні і спитав:

„А чомуж до цеї пори ніхто не звернув нам на це уваги? Перший раз чую цей закид, що лиш ось тепер від вас. Гадаєте, що у нас нема запасу чорної фарби? Є! Є й пензлі. Фірма, в якій робить звиш три тисячі робітників, хіба не буде шкодувати одного робітника на те, щоб на таблицях, уже готових, пододавав українські слова.

До 10-тьох днів на всіх таблицях були й українські перестороги!

В 1918-тім році я сам на свої власні вуха чув, як директор лісів української митрополії Ганущак приймав польський службовий рапорт свого побережника поляка Ратея і по польськи давав йому приказы!

Вертаюся до 1914-го року. Вибухла війна з Росією. До нас приходили щоденники Діло, Руслан і один польський (мабуть „Дзеннік Польскі''). Що днини читаємо про світлі побіди австрійських військ і про „посрамленія'' російських. Хата була зараз при шляху залізнички. Одного дня, 3. чи 4 вересня, читаємо в польськім щоденнику про світлу побіду австрійців під Сокалем, де в полон попала велика сила (8,000?) москалів. Тішимося!

Тішимося і нащурюємо вуха, бо в порі дня, коли залізничка ніколи не приходила, чуємо свист від Брошнева. Машина справді надїхала. Тягла льори, та не як все з Брошнева порожні, а перевантажені людьми, скринями, меблями, коровами! З одної льори зіскакує з куферочком в руці і біжить до нас Юліян Бачинський. Його батько, наш сусід, лиш по тім боці Лімниці, мав там хату і ще раньше приїхав був на літо. Я не дивувався, що і Юлька скортіло виїхати в гори, ще й на опихане до батька. Та я дуже здивувався, коли на моє питання, як іде війна, він відповів:

„Війна іде так, що москалі вже у Львові. Я ледви втік. Вихопився останнім поїздом. На льорах їдуть люди з Брошнева. Втікають до Осмолоди".

Між всякими новинами, які Бачинський привіз зі Львова, найцікавіша для мене була новина, яку скорочено повторю словами Бачинського.

„Австрійський президент міністрів ґраф Штірк заявив голові українського парляментарного клюбу, д-рові Костеві Левицькому, що як Австрія побє Росію, то з російської України буде утворена самостійна українська держава. Галичина буде поділена на східну і західну. Східна Галичина буде при Австрії автономним краєм. Така програма розентузіязмувала українську суспільність. Щоб успіх був тим певніший, порішено зорґанізувати і вислати на фронт охотничі українські боєві формації під назвою „Українські стрільці". Тисячі необовязаних до військової служби українців зголошуються. Їх збірка (мабуть) в Стрию".

Пару днів пізніше вже й до нас доходив гук гармат. Місцеві люди казали, що ті гармати бють коло Галича. Російська інвазія відрізала нас від цілої Галичини. Перегінсько і кілька сусідніх громад гірської частини повітів долинського і калуського стали тереном кількох цілком атономних громад. Мали змогу утворити драгоманівську обласну „федерацію" великих і малих товариств. Від сходу, півночі і заходу границею цеї території була лінія передових стеж російської армії, від півдня верхи Карпатських гір, котрими ішла галицько-угорська границя. До нас не доходять ніякі вісти з окупованої Росією Галичини, ні з Австрії або Угорщини через гори. Що діється на теренах війни, ми нічогісенько не знали. Ми й не знали, чи Австрія взагалі ще є. Одної днини десь у половині вересня приходять до нас побережники з таємничими та з веселими мінами і кажуть:

„В наших горах підготовляється наступ на москалів, щоби їх викинути з Галичини. Тому так гадаємо, бо в лісах поодиноко і малими ґуртками скриваються австрійські жовніри. В нетрях перегінських лісів їх щораз більше".

Зараз другого дня показалося, яка то підготова тої австрійської офензиви. Другим боком Лімниці, так, що нам годі було підбігти і ліпше придивитися, пішов на Осмолоду (від нас 5 км.) невеликий, може з 50 душ відділ війська з одним звичайним хлопським возом. Я й собі, цим боком, побіг до Осмолоди, до фірмової кантини. Там довідуюся, що то не підготова австрійської офензиви, а панічна утеча недобитків з ріжних частин розторощеної австрійської армії. Командантом тих недобитків був фельдфебель українець. Полкова команда вислала була його пильнувати міст десь у Станиславівщині. Одного дня приходить до нього війт з того села і каже:

„Ти чого ще стоїш тут? Хочеш, щоб тебе з твоїми хлопцями забрали москалі? Вони вже в місті. Твій полк давно втік. Втікав так, що в безголовю забув тебе відкликати".

(Дальше буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ПРИМАНА ТАЙНИ.

Питсбурський часопис „Пост-Ґазет" став звісний на всю Америку своїм розкриттям членства Ґуга Л. Блека, колишнього сенатора з Алабами, а нині члена Найвищого Суду Злучених Держав, у тайній орґанізації, що зветься Ку Клакс Клен. З розкриття виходить основна думка, що Клен своїм характером така мерзена орґанізація, що ніякий її член не повинен засідати в найвищім трибуналі краю.

Назва цеї орґанізації є, щодо свого походження, великою загадкою. Звідки вона взялася, ніхто напевно не знає. Каже дехто, що вона походить від грецького слова „кікльос", себто кружок, але це зовсім непевне.

Сказав би дехто: як можна належати до орґанізації, якої сама назва невідома? Та сказати таке може людина, що вважає розум основним товчком людського поступовання. Люди, що орґанізували Ку Клакс Клен, на це не дивилися, що його назва незрозуміла. Вони знали, що якраз це затягне багато людей до орґанізації, бо люди люблять належати до орґанізації, оточеної таємничістю. Таким людям здається, що, належачи до такої орґанізації, вони проникають у незвичайно важні тайни людського життя.

ГАРНІ УРЯДНИКИ!

У ґазетах, що подали за питсбурським часописом „Пост-Ґазет" докладні звіти про суддю Блека, читаємо, що урядники цеї дивної орґанізації носять дивні назви.

Головний урядник орґанізації, наприклад, не називається *президент або* голова, а „Імпіріел Визард", себто щось наче цісарський чарівник. Адвокат орґанізації називається „Імпіріел Ліґел Адвайзер", себто цісарський правний дорадник. Інший високий урядник Клена називається „Ґренд Дреґон", себто великий смок. Збори орґанізації називаються таємничою назвою „Клероро", а цілу орґанізацію називають невидимою „імперією", себто цісарством.

З поняттям цісарства получене розуміння приказу. Слово „імперія" звязане зо словом „імперо", приказую. Симпатії для цісарів, царів, монархів спираються на ці симпанії до приказування. Кожний „кленсмен" „невидимого царства" уявляв собі, що він своєю участю в орґанізації приказує великій масі людей та розпоряджає їх долею.

ЩО ВАЖНЕ?

Ку Клакс Клен повстав по громадянській війні на те, щоб не дати муринам, котрі тоді дістали волю, заняти в американськім громадянстві становища людей, рівних з білими. Орґанізація працювала тайно: вона видавала людям, що їй не подобалися, остороги змінити свою поведінку. Коли така людина не послухала, Клен казав людині виноситися з краю. Як вона цього не послухала, Клен або її самий силою виганяв, або вбивав. Часто серед жорстоких мук.

Люди, що належали до Клена, не бачили в цьому нічого безправного або неморального. Для них важніше було почуття сили, яке їм давала приналежність до „невидимого царства", або почуття розуму, яке їм давала приналежність до тайної орґанізації.

Американський федеральний уряд станув на іншому становищі. Конґрес ухвалив проти Клена закон, на основі котрого федеральний уряд післав у південні стейти федеральні війська й зломив Клен військовою силою.

Хто тут мав слушність?

СТАРИЙ ДУХ ОЖИВАЄ.

Американська армія зломала орґанізацію, але Клен не пропав, бо час від часу наново повставав. І то вже не тільки у південних стейтах, але й по цілих Злучених Державах.

Видно, що в Америці ще є багато людей, котрі любуються в приналежності до тайної орґанізації й до невидимого царства. Як діти, що змовляться додавати до кожного слова один або два склади й, розмовляючи цею мовою, тішаться, що їх інші, головно старші, від них розумніші, цього не розуміють. Є багато людей, котрим це імпонує, що вони належать до тайної орґанізації, яка тайком попирає своїх кандидатів на ріжні уряди. Є ще люди, котрим важні ці почування сили й розуму, розбуджені в такий спосіб, а не важне це, що орґанізація, яку вони за таке почуття підпирають, допускається грубих насильств і варварських жорстокостей.

Цей дітвацький дух в Америці вибухає з новою силою в ріжних критичних моментах, коли людський ум, ослаблений надзвичайним напруженням, не може вдержатися на рівні пристойности, моралі й закону.

„ВИЩА ЧЕСНОТА ПОКРИВДЖЕНИХ".

Клен звертається своїм вістрям проти кількох ґруп населення Злучених Держав. Очевидно, передівсім проти муринів. Далі проти людей неанґльо-саксонського походження, котрх він називає загально чужинцями. Накінець проти людей, що не є протестантської віри.

Здавалось би, що ці три ґрупи, котрі терплять від дикарства Клена, отже мурини, іміґранти й непротестанти, повинні розуміти всю низькість інстинктів Клена й своєю діяльністю Кленові протиділати, та робити його поширення й нове повстання неможливим. І очевидно передівсім самим подібних орґанізацій не творити.

Одначе чи так воно є? Чи не трапляються і серед муринів і серед іміґрантів і серед непротестантів орґанізації, які своїм характером нагадують Клена? Чи не мають слушности клесмени, коли вони на осуд Клена відповідають: „Лікарю, уздорови наперед себе самого!"?

Один міщух купив собі фарму і занявся господарством, хоч не розумівся на ньому. Раз питається його фармерсусід:

— Чому ви даєте безрозі їсти лише що другий день?

— Бо хочу мати поперерост але мясо... одна верства товста, одна худа...

Діяґноза.

Лікар приписав пацієнтові дуже строгу дієту. Пацієнт її не дуже придержується. Одного дня лікар оглянув живчик пацієнта й каже:

— Проти моеї заборони ви нині їли яйце на мягко!

— Якто? Звідки пан доктор знають це?

— Це ясне. Яйце має в собі сірку, фосфор і частинки альбумінози, які подразнюють стіни шлунка. Це, самособою, впливає на деяку ледви замітну зміну живчика.

Приголомшений пацієнт приобіцяв поправу. Як лише пацієнт вийшов, асистент крикнув із подиву:

— То дивне! З живчика пан доктор вміють так добре пізнати, що пацієнт їв яйце на мягко варене!?

— Дурниці! — вудповів лікар — з якого там живчика! Він мав сорочку на грудях поплямлену жовтком...

ДВА РОКИ ДОПОМОГИ

Адміністрація Поступу Праці, котра забрала міліони безробітних чоловіків та жінок зо страшного неробства, безпосереднього допомогового списку, примістивши їх до пожиточної публичної праці, проіснувала вже поверх два роки. За той час це зробило великі суспільні переміни не тільки серед тих, котрі були безпосередньо на допомозі, але і для цілої Америки; для всіх мешканців і для тих, котрі вживають доріг чи посилають свої діти до школи.

У лютім 1936 року найбільше число, бо 3,035,852 робітники працювали на програмових роботах, а враз з членами їх родин, залежних від їхнього вдержання, було коло дванацять міліонів населення. Коли наймається міліони людей до праці, тоді вони за знаннями та вправами виконують сотки ріжних робіт. Треба давати кожному таку працю, до якої хто найкраще надається, а коли часи поліпшаться і працю можна буде дістати, ті здібности не змарнуються.

Робітники WPA виконували всяку працю для вигоди та пожитку людей. Вони збудували, побільшили та змодернізували велике число публичних будинків так, як цього було потрібно. Збудували стільки фармерських доріг для доступу до міста, що можнаб ними пять разів обвести нашу земну кулю. Висушили пів міліона акрів мочарів, звідки колись поширювалися заразки малярії. Зібрали на запас 23 міліони риб, 28 тисяч диких звірят, домашніх та диких птиць. Зробили реґуляцію рік 2,300 миль довжини, каналізацію 375 миль та справили береги рік 630 миль довжини.

Лікарі, доглядачки та дентисти WPA перевели серед убогого населення, котре не могло платити за такі услуги, майже десять міліонів оглядин. Знавці перевели охорону тисяч дітей проти недуги, працювали для здержання дитячого параліжу і трахоми, допомагали oтемнілим та немічним.

Робітниці WPA випродукували 60 міліонів штук убрання та ріжного накриття на ліжка для вбогого населення або громадянських інституцій. Зладили і подавали 80 міліонів гарячих обідів для голодної шкільної дітвори.

Сімсот тисяч людей навчено читати і писати. Поверх шістьдесять міліонів чоловіків, жінок та дітей, з котрих багато ніколи не мали нагоди приглядатись граючій орхестрі, мали змогу, сидячи в парках чи в концертових салях, прислухуватись до звуків доброї музики. Артисти обдекорували поверх тисячі стін у школах, почтових бюрах та на міських будинках. Письменники та репортери зібрали матеріяли і зладили покажники Америки.

Для тих, що вживають моторових возів, поправлено шляхи довжини поверх сто тисяч миль, а для тих, що вживають літаків, збудовано або змодернізовано 253 летунські стації. Для хворих збудовано або поправлено тисячі шпиталів та заденьь. Для дітей збудовано та поправлено тисячі нових атлетичних городів, парків і купанок, а для всього загалу каналізацію, насадження деревин та довгі водні проводи.

Сьогодні WPA дає працю коло 1,650,000 робітникам, котрих пересічна річна заплата припадає приблизно по $650 на голову. Робітники, заняті на роботах WPA, віддали майже пять біліонів годин праці до кінця квітня 1937 року, за що побрали заплату поверх два біліони долярів.

ВАЖНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

ОТСИМ АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ" ПОВІДОМЛЯЄ УСІХ ТИХ, ЩО ОГОЛОШУЮТЬ У „СВОБОДІ" РІЖНІ СВОЇ ІМПРЕЗИ, ЩО „СВОБОДА" НЕ МОЖЕ ПОМІЩУВАТИ В ОГОЛОШЕННЯХ НІЯКОЇ ЗГАДКИ ПРО ЯКІНЕБУДЬ „ВИГРАВКИ", БО ЦЕ ПРОТИЗАКОННЕ.

АДМІНІСТРАЦІЯ „СВОБОДИ".

З ДНЯ

ПСИХОЛЬОҐІЯ РАБА.

На відчит, що його влаштували націоналісти, забрив також один запаморочений і спантеличений комуністичною наукою большевик. Він слухав уважно докладу бесідника й видно було на його обличчі, що проти сказаного бунтувався. Він то білів то червонів, рухався на всі боки, а навіть брався півголосом робити завваги. Але люди, що сиділи біля нього, гнівним зором приказали йому: „мовчи".

Та по відчиті наступила дискусія і наш большевик поспішно скористав з цього демократичного права, яке не дозволене в большевії, і почав гостро критикувати бесідника. Передівсім йому страшенно не подобалося це, що бесідник доказував, що московські большевики давлять Україну не менше царської Росії і що нам треба консолідуватися, щоб вигнати москалів з України і створити зовсім незалежну від Москви державу.

„Незалежну від Москви державу!" — вигукував ображений большевик. „А кому ви хотілиб віддати Україну? Польщі? А може Гітлерові? А вжеж, що Польщі і Гітлерові! Ви польсько-гітлерівські аґенти, що хочете відірвати Україну від Москви на те, щоб загнати її у фашистівську неволю". Таке і цьому подібне вигукував большевик; себто повторяв ті демаґоґічні фрази, якими виповнюються УЩВісти, від першої сторінки до останньої.

На ці його вигуки бесідник дав таку відповідь, яку варт переповісти. Звертаючись до присутніх, він сказав: „Ось маєте прекрасний зразок нещасного, забитого, затуманеного раба! Цей нещасний раб не вміє думати поняттями самостійного вільного чоловіка, поняттями господаря, а тільки думає як раб, наймит, слуга, що, втративши роботу в одного пана, мусить зараз думати про другого. Він не може собі навіть уявити, що він не конче мусить працювати на чужих панів, а може закласти своє власне господарство. А коли скажете такому рабові, щоб відірвався від Москви, то цей нещасний зараз думає, що треба йти служити Польщі, або Німеччині. Бо щоб Україна могла жити своїм власним, цілком самостійним життям, цьому запамороченому рабові большеницької науки і на думку прийти не може".

ЯКБИ МАЛИ РОГИ...

Минулого місяця у Львові почав виходити новий польський часопис: „Воля і чин". В статті „Проблема, що загрожує державі", пише якийсь Казімеж Слупський таке: „Не впроваджуймо в помилку самих себе. Українці є українцями, а не русинами, й тому наївністю булоб твердити, що їх нема. Політично всі українські партії стоять на безкомпромісовому становищі незалежности України й так званої „соборности", тобто зединення всіх українських земель від Сяну попри Берестя, Київ аж по Дон включно".

Щоб до цього не допустити, пан Слупський подає ще один плян „на знищення Русі" і каже, щоб не переговорювати з українськими провідниками, тільки звернутися впрост до української маси понад голови провідників. А всіх українських провідників і вождів, говорить він дослівно, „за найменший прояв нельояльности садовити в дорозі ласки до Берези, а нормально до звичайних кримінaлів".

Читаючи це, приходить на думку, що наш нарід на того роду погрози зложив свою дуже мудру, хоч може і не дуже літературну приповідку: „Як би свиня мала роги"... Правда, природа дала свині погану вдачу, але зате не дала їй рогів, якими вона моглаб виконувати те, що їй нашіптує її погана вдача.

У поляків теж погана вдача. Якби могли, то зїлиб нас живцем. Скільки то плянів і проєктів вийшло зпід пера їх учених, щоб нас схрупати! А скільки то разів вони розганялися, щоб нас поколоти на смерть! Та, на щастя Бог не дав рогів... Заслабі вони. Щоправда, вони риють під нами, колотять нашим національним життям, завдають нашому національному організмові болючі рани, але ми всетаки не вмираємо; зате від того безнастанного „туцкання" починається крівавитись таки їх власний лоб...

В ПОЛЬЩІ КРАДУТЬ, ЯК КРУКИ.

Цими днями закінчився в Кракові процес проти сестри польського міністра Перацького, вбитого українськими революціонерами, Паралевічової, і її спільників. Ціла та шайка, користаючи зо своїх звязків у політичних верхах, за заплатою хабарів старалась увільнювати ріжних проступників від судової справедливости, а також вироблювала людям ріжні посади. Членів шайки засуджено по кілька літ кожного. У Варшаві розпочався процес проти високих урядників міністерства скарбу за ріжні фінансові зловживання. У Львові ведеться процес проти багатьох учителів і урядників державних шкіл за те, що за грошевою винагородою давали ученикам наперед матуральні теми. Недавно арештували в Золочеві Л. Кириловича, контрольора скарбової палати у Львові, який допустився надужить.

І так у безконечність. Коли до цього додати страйки польських селян і сутички з поліцією, в яких падуть трупи, то можна ще раз повторити, що від безнастанного „туцкання" в поляків таки добре крівавиться лоб.

І він буде крівавитися так довго, як довго поляки не здадуть собі з цього добре справи, що в них нема рогів. Що вони замало культурні, щоб нас мирним шляхом винародовити, і замало сильні, щоб нас знищити фізично. Всі їхні спроби є „понад силу" і тому будуть тільки викликувати ще більшу деморалізацію в нутрі. Давлячи одну третю свого непольського населення, Польща не буде всилі піднестись економічно; переслідуючи українців культурно, вона викликуватиме тим несмак і погорду серед своїх власних громадян до Польщі й до місійної ролі своєї нації; а, здушивши українців політично, поляки матимуть у нутрі своєї держави великий відсоток елементу, що тільки ждатиме на відповідну нагоду, щоби Польщу розсадити. Це все родитиме серед польського населення почуття непевности, яке постійно підкопуватиме підвалини польської державної будови.

ВКРАЛИ ПЯТЬ КІЛЬОМЕТРІВ ГРАНИЦІ.

Малий статистичний річник польського уряду в минулому році подавав, що всі границі Польщі, включаючи морське побережжя, виносять 5,534 кільометри. Цього року той сам статистичний річник приносить, що в Польщі є 5,529 кільометрів границь. Краєві часопис покпивають собі з цього й кажуть, що „пять кільометрів хтось мусів украсти".

Приказ — це приказ.

Цар Павло I. розсердився дуже підчас військової паради, як побачив, що один старшина страшно неповоротний.

— Відіслати цього осла назад на хутір!

— Це бідачисько і не має навіть десятини землі, — відповів полковник.

— То дати йому хутір! — крикнув цар. — Я не відкликую моїх приказів!

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКОН ПРО БУДОВУ КРАЩИХ ПОМЕШКАНЬ

Недавно тому президент підписав ухвалений конґресом законопроект сенаторів Ваґнера і Стіґела про будову нових мешкальних домів. Багато людей уважають цей акт за найкраще досягнення першої сесії 75 конґресу, що започатковує винищування перестарілих помешкань по містах Америки.

Одначе той закон не означає, що держава буде будувати модерні доми на місце перестарілих. Тим ділом мають занятися стейти, а федеральний уряд є управнений законом помагати стейтовим установам. Ту поміч будуть давати впродовж трьох наступних років, а саме титулом позичок чи наділів, до суми $525,000,000. Додаткові суми на будову мають давати самі стейти. Що більше, індустріяльні та робітничі провідники дивляться на ці спроби федерального уряду та стейтових урядів як на іскру, котра може запалити велике приватне заінтересування справою будування мешкальних домів, котрих недостача дається дуже відчувати.

Відповідно до того закону буде створений окружний відділ для дотичного діла при Департаменті Внутрішних Справ Злучених Держав, на чолі котрого стане адміністратор, назначений президентом. Він буде уповажнений уділяти позичок стейтам до 90 відсотків кошту будівлі. В інших випадках федеральні власти даватимуть грошеві наділи в сумі 25 відсотків кошту плянованої будівлі, а льокальні власти обовязані давати щонайменше 20 відсотків, з запевненим кредитом на потрібну осталу суму. В додатку, федеральний уряд може призначити з допомогового фонду 15 відсотків на платні робітників.

Для певности, що федеральну поміч дістануть тільки ті, котрі конче потребують наділів або позичок, це все будуть робити на певних умовах. Місцеві власти мусять зобовязатись винищити перестарілі доми, а на їх місце вибудувати нові. Дальше, закон, означає границю на кошти будівлі кожної родини з федеральною допомогою, а саме $4,000 у містах з населенням менше як пів міліона, а $5,000 у більших містах.

За тим законом, люди, для котрих ці доми мають бути побудовані, це ті родини, котрих чисті прибутки в часі зголошення не перевищають пять разів кошту помешкання; а коли в родині є троє чи більше малолітніх дітей, то шість разів.

Відкинено додаток, звернений проти чужинців.

Підчас дебати над тим законопроектом, посол Кейс зо стейту Норт Дакота предложив був поправку, за котрою тільки американські громадяни мали би право користати з нових мешкань. Ту поправку приняли були майже без дискусії: 76 голосами проти 64.

Чужомовне Інформаційне Бюро враз з іншими орґанізаціями телеґрафічною дорогою заложило протест проти того відріжнювання. В протесті було надмінено, що головно чужинецьке населення паде жертвами недостачі модерних мешкань, та що нема розумної причини виключати чужинців від користей, що виникають із того закону. Внаслідок того члени комісій обох палат конґресу згодилися викинути пропоновану поправку закону.

Модерні доми для мешканців нездорових будинків.

Недавно висказані факти президентом Рузвелтом про те, що одна третина населення Злучених Держав не має відповідного мешкання, були вислідом перегляду перестарілих мешкальних домів, по цілім краю, останніх років. У самім Ню Йорку є 290,000 кімнат без вікон у сторону отвертого повітря. У Шікаґо, в околиці, званій „Луп", як теж біля складів товару і стальовень, є мешкальні доми найгіршого сорту. Там колись мешкали переважно айриші та німці, пізніше скандинавці та словяни, а в кінці італійці, неґри і мексиканці. Бостон, Філядельфія, Сейнт Луіс, Сан Франсіско й інші великі міста мають округи з перестарілими мешкальними домами, де мешканці у темних кімнатах і брудних сутеринах виставлені на небезпеку зарази та вогню. Це власне ті округи, де смертність серед дітей та смертна скаля від туберкульози й інших недуг є найвища; де скаля злочинів і дитячого недомагання є незвичайно висока.

Будівельний закон звернений проти того всього, що вже давно вважалося суспільним нещастям. Пляни дешевих і модерних помешкань можуть теж послужити як товчок до нового оживлення індустрії. До будівельної праці повернуться багато тисяч робітників, котрі за кілька останніх років дуже мало працювали.

ФЛІС.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

UKRAINIANS WOULD HAVE SINGLE UNIT

Convention at Woonsocket Favors Organization of National Youth Body.

Election of officers for the new year and an appropriate closing banquet yesterday afternoon brought to a close the three-day convention of the League of Ukrainian Clubs of the United States, which was held in Woonsocket over the week-end under the auspices of the local Ukrainian Tri-Club, composed of the St. Michael's Boys' Club, Choir Boyan and the Daughters of the American Ukraine.

Walter W. Wadiak, of Carteret, N. J., was named president for the ensuing year during the final business session of the delegates, held yesterday morning in St. Michael's Church hall. Edwin B. Hill, principal of Hill College, Inc., a former member of the Woonsocket school committee and one of the best-known educators in Rhode Island, was the principal speaker at the banquet.

The complete list of 1938 officers follows: President, Walter W. Wadiak, Carteret, N. J.; first vice president, Walter Bacad, New York City; second vice president, Nellie Horbaychuk, Woonsocket; recording secretary, Peter Ponkiw, Woonsocket; financial secretary, William Denachuk, New York City treasurer, John Seleman, New Britain, Conn.; national chaplain, Rev. Vladimir A. Kaskiw, Woonsocket; trustees, John Dublanyk, New York; Anna Kopy, New Britain, Conn.; Mary Zappe, Carteret, N. J.; Alexander Barylik, Woonsocket; Marth Hassofsky, Bridgeport, Conn.; Mary Dubranski, Troy, N. Y.

Sixth Annual Gathering

The convention was the sixth annual gathering of the league, which regularly convenes on the Labor Day week-end of each year. The program opened Saturday morning with the registration of delegates and the presentation of credentials.

Then came the actual start of the convention proper, with the invocation by Rev. Fr. Kaskiw. Temporary committees and officers were named, and Walter Bacad, of New York, was elected convention chairman. The temporary officers were as follows: Chairman, Walter Bacad, New York City; vice chairmen, Nellie Horbarenko, Woonsocket, and John Seleman, New Britain, Conn.; secretary, Helen Kerelejza, New Britain; resolutions committee, John Kokolski, Woonsocket; chairman, Walter W. Wadiak, Carteret, N. J.; Peter Kerelejza, New Britain, John Dublanyk, New York City, and Mr. Bacad.

Then came the first luncheon of the convention series. In the afternoon, reports of various officers were read, and unfinished old business was transacted. In the evening, a semi-formal dinner-dance was held in the Mayfair Inn, Louisquisset pike.

After a lengthy discussion on the merits of merging the various groups into one federation, the delegates attending the three-day convention of the League of Ukrainian Clubs in Woonsocket yesterday passed a resolution favoring the organizing of a Central National Youth League and sent copies of the document to other Ukrainian organizations holding Labor Day week-end conclaves in other sections of the country. Telegrams were sent to conventions of the Ukrainian Youth League of North America in Cleveland, the Ukrainian Catholic Youth League of America, in session at Stamford, Conn.; and the O.D.W.U., a society working for a free Ukrainian republic.

The League of Ukrainian Clubs, first Ukrainian-American youth organization, was formed in Carteret, N. J., in 1932, and has held annual conventions every Labor Day week-end. Its objectives follows:

"To organize the Ukrainian-American Youth Organizations, irrespective of their religious or political convictions, into one strong organization, independent of all religious and political dominance.

"To promote social, spiritual, moral, educational and athletical uplift among the young people of Ukrainian descent.

"To give primacy to the human and spiritual rather than to the material values of life.

"To acquaint young people of Ukrainian descent with the history, traditions, culture and needs of the Ukrainian people, thus inspiring feelings of respect and pride of being descendants of Ukrainians."

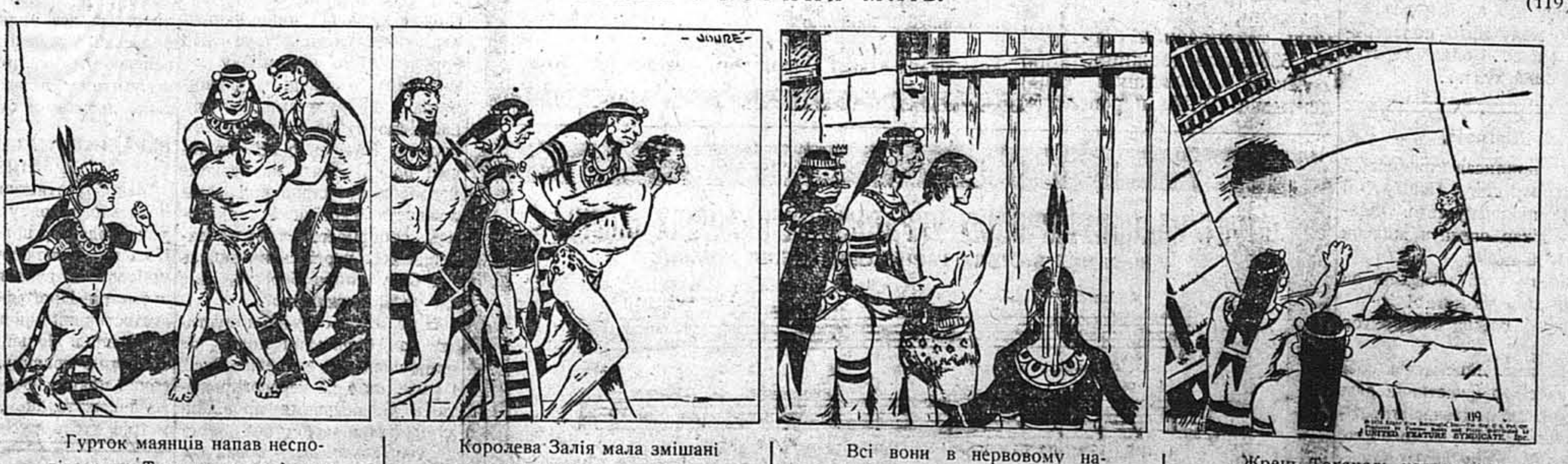
Nearly 200 persons enjoyed the farewell banquet and speaking program yesterday afternoon. Dr. Emile A. Kaskiw, of this city, was toastmaster for the banquet. In addition to Mr. Hill, whose subject was "Not In The Books," others who spoke were: Rev. V. A. Kaskiw. Taras Cymbalisti, of New Haven, Conn.; the newly-elected president of the organization, Walter W. Wadiak, of Carteret, N. J.; Anthony Hradiuk, of this city; N. Herman, vice president of the Ukrainian National Association, and Omelian Hrybivsky.

The Providence Journal,
September 7, 1937.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(119)

Гурток маянців напав несподівано на Тарзана ззаду і повалив його на землю. Королева Залія випала йому з рук і не „по королівськи" впала на землю. Та маянці мало звертали на це уваги. Вони кинулися на Тарзана й старалися йому скрутити взад руки. По кількох хвилях це їм удалось і тепер вони знов попровадили його в напрямі ями яґуарів.

Королева Залія мала змішані почування. Ніби раз вона хотіла його врятувати, а другий раз, нагадавши його впертість і зарозумілість, бажала його смерти. Її дразнило також це, що він обійшовся з нею як із звичайною особою, а навіть через нього вона впала на землю і порядно потовклася. Та вона заховувала ці почування, щоб їх не зрозуміли маянці.

Всі вони в нервовому настрої зближалися до клітки з яґуарами. Коли підійшли до дверей клітки, Тарзан побачив, що кілька стіп внизу ходили три голодні яґуари. Побачивши людей, вони зупинилися й вишкірили зуби в надії на добич. Тарзан не був їх перша жертва, тому вони знали, що такі громадні збори людей для них щось добре віщують.

Жрець Тоґацаль устромив в замок великий ключ і почав відмикати двері. Відімкнувши замок, він вступився на бік, а два сторожі почали їх відхиляти. Коли двері були доволі відчинені, два маянці на приказ Тоґацаля схопили Тарзана і жбурнули ним у яму з яґуарами. В розмаху Тарзан, хоч скочив на ноги, потім упав на плечі.